

Декарт и математизацията на света

Автор: Стефан Попов

Резюме

Монографията предлага интерпретация на картезианския опит за математизация на природата. Централни фигури, върху които тя се спира са онтологическите понятия за *обект* и *обектност*. Те се отнасят до онази характеристика на всеки обект, която го прави тъкмо това, обект. Феноменът на обектността е основен мотив при Декарт, както и в модерна традиция и нейната трансценденталната линия.

Интерпретацията на феномена на обектността започвам от разсъждението на Декарт за вътрешното твърдение на предмета, което го определя като обект в един по-строг смисъл. Твърдеството е основано в интелекта, в понятието. Понятието, като интелектуална форма, предполага континуума на мисленето. Негови априорни структури са вродените идеи. Те, на свой ред, са основани в Бог като онтологическа фигура на безкрайността. В този ред по необходимост се стига и до въпросите за начина на съществуване на Бог и на материалния свят, както и до въпроса за смисъла на картезианското съмнение. След като изяснявам какво не може да бъде основа на обектното твърдение, развивам интерпретация на *mathesis universalis*, идеята за всеобща наука, като основа на обектния феномен. Свързана с нея е и идеята за метод, която предлагам да се схваща в онтологически план, отнесена към начина на съществуване на феномени като обекти. Накрая очертавам накратко и някои по-далечни феноменологически импликации като трансценденция, свят и темпоралност.

Декарт е видян и като основател на феноменологическата. Но ориентацията към феноменологията е свободна и широка. Феноменологическите характеристики се очертават сами в прочита на основните му съчинения. Предвид схващането на Декарт за интелекта, това става по един естествен начин, без насилие върху текстовете му.

Разкриването на структурите на обектното е свързано с метафората на Декарт за умозрението, за зрящия ум. Мисленето вижда феномени като чисти обекти. Те са дадености, които съществуват в неговата сфера, като негови вътрешни структури. Затова

умозрението установява априорните форми на обектното чрез насочване към себе си. По този начин самоотнасянето на интелекта, рефлексията, се оказва необходима характеристика на умозрението. Тя е необходимо свързана и със самата обектност, която се конституира в неговите предели. Очертаната по този начин сфера на обектното носи характеристиките на онова, което условно наричам *оригинална картезианска феноменология*. Тя се отнася, на първо място, до мисленето, което схваща схемите на *obiectum purum* или на *obiectum ullum*.

Феноменологията следователно е взета в смисъла на едно гледане на ума, структурните характеристики на това гледане, неговите основания и следствия. Разбрана в такава перспектива, феноменологията е стил на мислене и обща ориентация. Тя не е теория със специфичен предмет, още по-малко метафизическа доктрина. Картезианската феноменология се интересува само от *начина на разкриване на феномени в мисленето, в умозрението*. В случая това са преди всичко феномени в модуса на обекти. Видяно по този начин, оригиналното картезианско мислене е феноменологическо по свой автономен начин.

В контекста на схващането на чистия обект неизбежно се засягат и други теми. Преди всичко това е измерението на всекидневния пред-обектен свят. В него се пробужда, от него тръгва и към представи в него е насочено картезианското съмнение. Разкриват се и по-близки и далечни импликации на двата свята, пред-обектния и обектно-природния. Пред-обектната сфера на обикновения живот, на *consuetudinem vitae*, има своя характерна феноменалност. В нея се формират и стратегическите нагласи за справяне и оцеляване, обединени във фигурата на „моята природа“ и онова, на което тя ме учи. В обектно-природния свят се откриват структурите на математическото, на *mathesis*, които лежат в основата на обектното. В него умът е воден от естествената светлина, *lumen naturale*, една метафора за състоянието на интелекта, който вижда нещо като самоочевидно и така невъзможно за отричане.

Предлаганата интерпретация се стреми да бъде пестелива и въздържана. Усилието е в нея е да не се намесват излишни същности, тъй да се каже. Идеята за субект и субективност е избегната, дори самите думи не са употребени. Спестено е позоваването на понятия за идеалното, идеализация и други абстракции от тази група. Не са приети традиционни интерпретации на картезианското мислене като дуалистично, както и

обичайното твърдение, че Декарт игнорира света на всекидневните феноменални дадености. По този начин е заобиколена или пряко отхвърлена линията на интерпретация, в която основните термини са идеално, субект, дуализъм, съответно идеализъм, субективизъм, т.нар. субект-обектно отношение, както, разбира се, и емпирично-психологически версии за интелекта.

* * *

